

4. Мухіна В.С. Дитяча психологія / В.С.Мухіна. – М., 1995. – 315 с.
5. Овчарова Р.В. Практична психологія в початковій школі – Р.В. Овчарова. – М., 1999. – 261 с.
6. Петровський А.В. Соціальна психологія колективу / А.В.Петровський, В.В.Шпалінський. – К., 2012. – 291 с.
7. Рогов Н.І. Настільна книга практичного психолога / Н.І.Рогов. – М., 1999. – 214 с.

Федьків С. М.

Використання виховного потенціалу мовленнєвого етикету на уроках іноземної мови учнями молодших класів

Поняття «іноземна мова», як і мова взагалі, - складне і багатоаспектне. Мова як така характеризується трьома різними об'єктивно існуючими аспектами: *лінгвістичним, психологічним і соціальним*. Соціальний аспект мови реалізується в контексті соціальних контактів людини. Людина вдається до мови лише тоді, коли виникає потреба осягнути якусь немовну мету – щось з'ясувати, чогось домогтися, когось переконати, тощо. У цьому разі мовленнєві дії не є самостійними і власної мети не мають, вони лише обслуговують немовну діяльність. Ця функція мови називається *комунікативною*.

Взаємодіючи з навколишнім світом, стикаючись з масою нових об'єктів – предметів, процесів, явищ, вчинків тощо, людина постійно опиняється перед потребою відповісти на суттєве для себе питання: як до цього ставитись? Виховання розпочинається з відповіді на це питання і дуже важливим є те, з якого джерела вона братиме цю відповідь та якою вона буде.

Саме тут схрещуються два впливи, протистоять дві групи факторів – ті, що йдуть від самої людини і ті, що надходять ззовні, з боку соціального оточення.

Процес виховання вписується у загальну структуру навчально-виховного процесу. У цьому простежуються етапи одержання знань, переходу до діяльності, багаторазового повторення актів і, як результат, формування переконань і навичок. Стає очевидним, що цей процес може бути ефективним, якщо «всією логікою навчально-виховного процесу, характером і методом навчання учень ставиться у положення діяльного суб'єкта пізнання, праці і спілкування» [6,58]

Для успішної реалізації освітньо-розвивального потенціалу іноземної мови у початковій школі необхідно сприяти тому, щоб процес залучення

учнів до вивчення предмета сприяв би глибшому розумінню власної культури та її ролі в духовному та моральному розвитку людства.

Питання про виховні можливості іноземної мови як засобу спілкування неодноразово ставилось у вітчизняній методичній літературі. Згідно С.В. Роман, О.О. Коломіної «узагальнення позитивних результатів теорії та практики раннього шкільного навчання іноземної мови, доповнене даними нашої експериментально – дослідної роботи, свідчить про значний виховний потенціал цього предмета» [4,52]

Чи завжди ми розуміємо наскільки великий цей потенціал?

Коли дискутують про те, чи потрібна іноземна мова як навчальний предмет в школі, то всі обґрунтування на користь іноземної мови водяться до того, що кожна інтелігентна людина повинна знати хоча б одну іноземну мову, зводяться до того, що ця мова потрібна для майбутньої професії, що її знання розвиває чи дозволяє взяти багато нового. Все це так. Але основна перевага іноземної мови як навчального предмета заключається, на наш погляд, не тільки в цьому. Знання чого б то не було, звісно, збагачує людину, тому що важливий не стільки практичний ефект навчання, скільки те, що ці знання чи процес їх надбання вносять у формування людини як особистості. Тому головною цінністю іноземної мови є її виховний потенціал.

А потенціал цей великий ! Виховний потенціал являється специфічною рисою уроків іноземної мови.

В чому заключаються виховні можливості? Мабуть, у трьох сторонах уроку. Насамперед, в змісті використаних матеріалів; по – друге, в методичній системі навчання; по – третє, в особистості вчителя і його поведінці.

Сучасні нормативні матеріали орієнтують вчителів на формування в учнів певного рівня іншомовної комунікативної компетенції, тобто здатності спілкуватись іноземною мовою на міжкультурному рівні. В зв'язку з цим виділяють такі сфери спілкування: приватна, публічна, освітня, професійна. Важко сказати, що не являється предметом нашого обговорення на уроках іноземної мови. Мабуть тільки історія та література мають деякі з цих можливостей. Але на наших уроках ми навчаємо спілкуванню, яке по своїй суті – особистісне. Учень не просто розповідає, а висловлює свою думку, своє відношення до предмета спілкування.

Виховний потенціал закладений і в темі навчання. Все залежить від того, на яких принципах ця система базується, які прийоми роботи вона передбачає. В цьому плані «стратегічна мета сучасного навчання іноземної мови полягає у формуванні здатності школярів бути ефективними учасниками міжкультурної комунікації, що вимагає забезпечення їх необхідним мінімумом соціокультурної інформації, потрібної для адекватного спілкування і взаєморозуміння на міжкультурному рівні, а також для виховання в учнів засобами цієї інформації таких особистісних

рис, які дозволяють здійснювати безпосереднє та опосередковане спілкування з представниками інших культур» [5,116]

Достатньо згадати, наприклад, той факт, що навчання спілкуванню відбувається в процесі спілкування. Це означає, що оволодіння іншомовним мовленням, як процесом індивідуальним, відбувається ефективніше при колективному навчанні. «Виховання мовленнєвого колективу не може відбуватись без виховання колективу взагалі» [3,32]

Даний процес розвиває такі здібності як працелюбність, ініціативність, волю, мислення, увагу, пам'ять і т.д. Дидакти визначають, що основні зміни в побудові структури уроку визвані необхідністю підвищення розвиваючої та виховної функції навчання.

Аналіз спеціальної літератури, доповнений надбаннями позитивного педагогічного досвіду, переконує в тому, що початок раннього вивчення іноземної мови містить у собі вагомі психологічні передумови для оволодіння молодшими школярами основами елементарної комунікативної компетенції. Однією з переваг молодших школярів є потенційно великі можливості довготривалої пам'яті. [1,122] Так, спостереження показують : за умови стимулювання властивої для цього віку ігрової або пізнавальної мотивації, діти досить легко й міцно запам'ятовують не тільки окремі слова або словосполучення, але й мовні кліше, фрази, мікродіалоги, римівки, віршики, пісеньки. До речі, стимуляції пізнавальної мотивації дітей, максимальна соціалізація кожної дитини, розвиток її особистості, підготовка до діалогу культур – ось головні завдання початкової школи.

Повноцінне формування соціокультурної компетенції школярів пов'язане зазвичай із застосуванням автентичних матеріалів: елементів фольклору, аудіозаписів діалогів у виконанні зразкових дикторів, фрагментів автентичних мультфільмів, тощо. В молодших класах досить широко використовують малі форми дитячого іншомовного фольклору: римівки, лічилки, скоромовки. Наведемо деякі із скоромовок :

1. *I like my Bunny*
Bear likes honey
2. *Girls like cats*
Cats like rats
3. *A big black bug bit a bleaker bear, A big black bear bit a big black bug.*

Ці «маленькі шедеври», за образним визначенням дослідників, є важливим компонентом дитячої субкультури країн, мова яких вивчається. Їх виразність і музичність завжди захоплює молодших школярів і викликає в них почуття великої естетичної насолоди.

Цей феномен можна пояснити «наявністю ще однієї вікової особливості молодших школярів: відсутність упереджень, негативних стереотипів щодо інших народів та їх країн» [2,52]. Формуючись як особистість в оточенні сучасного багатомовного і міжкультурного простору,

молодший школяр з достатнім розумінням сприймає інформацію про норми поведінки і культуру мовлення. Тому навчання етикету носіїв виучуваної мови, на що вчителів орієнтує і нова Програма, має для учнів молодшого шкільного віку не тільки пізнавально–комунікативне, але й велике виховне значення.

Значні відмінності спостерігаємо між підлітками дітьми. Діти внутрішньо схильні до міжкультурної комунікації. Психологічно вони готові виступати посередниками в руйнуванні культурних бар'єрів. З огляду на цей фактор впливає двоєдине завдання навчання іноземної мови в початкових класах: формувати культурну толерантність учнів і створювати адекватні умови для набуття ними певного рівня міжкультурної іншомовної компетенції.

Література

1. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Л. С. Выготский. – М.: Педагогика Пресс, 1999. – С.122.
2. Гербач Є. М. Театральний проект в навчанні іноземної мови на початковому етапі / Є. М. Гербач // Іноземні мови в школі. – 2006. - №4. – С.51-54.
3. Пассов Є. І. Урок іноземної мови в школі / Є. І. Пассов. – М.: Просвещение, 1998. – С.40-56.
4. Роман С. В. Виховний потенціал предмета «Англійська мова» у початковій школі / С. В. Роман. – К.: Ленвіт, 2005. – С.58.
5. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі / С. В. Роман. – К.: Ленвіт, 2005. – С.105-116.
6. Склярєнко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування мовленнєвих навичок і вмінь / Н. К. Склярєнко // Іноземні мови. – 1999. - №3. – С.326.

Котенко Г.М.

Психолого-педагогічні умови впровадження допрофільної та профільної освіти в загальноосвітніх навчальних закладах

Для того щоб готувати людину до інноваційного способу життя, треба модернізувати сучасну модель школи, змінити спрямованість навчального процесу від загальних питань навчання до професійної підготовки молодшої людини до майбутньої спеціальності (професії). **Актуальність** такого навчання зумовлена потребами сьогодення — посиленням ключової місії школи у професійному самовизначенні старшокласників, створенням умов